

Arkadiusz Ochmański

Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego powiatu miejskiego katowickiego

1. DANE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU BADANIA:

Obszar badania: miasto Katowice

Lokalizacja: Śląskie

Zasięg: mikroregion

Metodologia: metoda oceny potencjału turystyczno-kulturowego mikroregionów zawarta w: Mikos von Rohrscheidt A., 2010, *Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy* (Wyd.2) Wyd. KulTour.pl, Poznań.

Kwerenda źródłowa literatury i materiałów: luty 2012

Zapytania waloryzacyjne w obiektach i wizje lokalne: marzec 2012,

Badania terenowe: luty-marzec 2012,

Przeprowadzający badanie terenowe: Arkadiusz Ochmański ,

Data wypełnienia formularza: 20 luty-5 marzec 2012

2. FORMULARZ WALORYZACYJNY DLA POWIATU MIEJSKIEGO KATOWICE

Kategoria I: Potencjalne cele turystyki kulturowej

I.A: Zabytki:

I.A. a) Obiekty sakralne:

Inne sanktuarium tej rangi lub sanktuarium o znaczeniu regionalnym bez historycznego kultu (za pierwsze dwa) (3)

Neoromańska Bazylika św. Ludwika Króla i Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny z XX wieku w Katowicach- Panewnikach (3)

Sanktuarium Matki Bożej Boguckiej w Katowicach-Bogucicach (3)

Inna świątynia innych wyznań i religii Z (2)

Kościół Zielonoświątkowy Betania (3)

Aktualna siedziba biskupia (6)

Kuria Metropolitalna Archidiecezji Katowickiej (6)

Inny obiekt sakralny o znacznych walorach architektonicznych (za pierwsze trzy) (4)

Drewniany kościół św. Michała Archaniola z 1510 roku w Katowicach-Brynowie (4)

XIX wieczny neogotycki Kościół Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny znany, jako kościół Mariacki w Katowicach(4)

XX wieczna Archikatedra Chrystusa Króla w Katowicach z XX wieku (4)

I.A. b) Zamki i pałace:

Zamek lub pałac stylizowany D (za pierwsze dwa*) (2)

Neorenesansowy Pałac Goldsteinów z XIX wieku w Katowicach (2)

Dwór lub inna rezydencja, miejsce ważnych wydarzeń ZD (za pierwsze trzy) (6)

Willa Grünfelda w stylu modernizmu/neoklasycyzmu z 1870 roku

I.A. c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne:

Budynek o znacznych walorach architektonicznych, miejsce ważnych wydarzeń ZD (pierwsze trzy) (6)

Teatr Śląski im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach w stylu neoklasycyzmu z 1907 roku
Hala Widowiskowo-Sportowa „Spodek”

Gmach Sejmu Śląskiego z 1929 roku-w latach 1922-39 siedziba jedyne w kraju autonomicznego parlamentu

Zachowane w znacznej części zespoły zabytkowe związane z dziejami innych niż polska grup etnicznych (za pierwsze dwa zespoły) (7)

Giszowiec- kolonia robotnicza wybudowana w latach 1907-10 na wzór unikatowego w skali europejskiej „osiedla –ogrodu” zaprojektowana przez niemieckich architektów Georga i Emila Zillman (7)

Zespół zabytkowych kamienic w centrum Katowic z przełomu XIX/XX wieku przy ulicy Mickiewicza (7)

Częściowo zniszczone lub niedostępne obiekty związane z innymi grupami etnicznymi (pierwsze dwa) (1)

Neoklasycystyczna Willa Kramstów z 1876 roku (1)

Dom Ferdmana w stylu secesyjnym z 1907 roku (1)

Eklektyczna Willa Juliusa Hasse z 1870 r (0)

Eklektyczna Willa Gerdesa z 1896 roku (0)

Neobarokowa Kamienica Oswalda Findeisena z lat 60 XIX wieku (0)

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu krajowym ZD (pierwsze dwa*) (7)

Kompleks Przemysłowy Huty „Baildon” w Katowicach-Załężu (7)

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu regionalnym ZD (do trzech***) (3)

Szyb „Wilson” w Katowicach-Janowie (3)

Browar Mokrskich w Katowicach-Szopienicach (0)

Wieża Ciśnień przy Kopalni Wujek (0)

Zabytkowy kompleks budynków przemysłowych przy kopalni węgla kamiennego „Kleofas” w Katowicach-Załężu (0)

Szyb „Jerzy” przy Kopalni Węgla Kamiennego „Gottwald” (0)

Historyczna funkcjonująca stale linia kolejowa lub żegluga (tylko za przystanek początkowy lub końcowy danej linii) (6)

Centralna Magistrala Kolejowa prowadząca na odcinku Katowice-Warszawa (6)

Dodatkowe punkty za obiekty dziedzictwa kulturowego:

Obiekt będący na polskiej liście Pomników Historii ZD (dodatkowo, jeśli nie znajduje się on na liście UNESCO) (15)

Osiedle robotnicze „Nikiszowiec” wybudowane w latach 1908-18, PH (15)

Dodatkowe punkty za wszystkie obiekty wpisanych powyżej klas:

Za minimum dwa języki obce w ofercie przewodników obiektowych (w pierwszych pięciu) (1 pkt)

Za możliwość zamówienia przewodnika obiektowego (pierwsze pięć*) (1 pkt)

Osiedle robotnicze „Nikiszowiec” wybudowane w latach 1908-18 (1)

Szyb „Wilson” w Katowicach-Janowie (1)

Neoromańska Bazylika św. Ludwika Króla i Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny z XX wieku w Katowicach- Panewnikach (1)

Za minimum dwa języki obce w ofercie przewodników obiektowych (w pierwszych pięciu) (po 1 pkt)

Język angielski i niemiecki Szyb „Wilson” (1)

Własny materiał informacyjny w obiekcie, jak publikacje monograficzne, albumy (za pierwsze trzy obiekty) (1 pkt),

Osiedle robotnicze „Nikiszowiec” wybudowane w latach 1908-18 (1)

Szyb „Wilson” w Katowicach-Janowie (1)

Neoromańska Bazylika św. Ludwika Króla i Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny z XX wieku w Katowicach- Panewnikach (1)

Własny materiał informacyjny w obiekcie w językach obcych (przynajmniej dwóch) w pierwszych trzech obiektach (1 pkt)

Osiedle robotnicze „Nikiszowiec” wybudowane w latach 1908-18 (1)

Szyb „Wilson” w Katowicach-Janowie (1)

Hala Widowiskowo-Sportowa „Spodek” (1)

Za bardzo dobry stan konserwacji i estetyki najważniejszych trzech obiektów (element uznaniowy) można doliczyć w sumie od 1 do 2 punktów dla całego regionu)

Dobry stan konserwacji wszystkich obiektów (2)

I.B. Miejsca historyczne lub znaczące:

I.B. a) Budowle historyczne i monumenty:

Monumenty (pomniki) o znaczeniu krajowym (do trzech*) (6)

Pomnik Powstańców Śląskich (6)

Pomnik poległych górników KWK „Wujek” (6)

Monumenty (pomniki) o znaczeniu regionalnym [\[33\]](#) (do trzech) (2)

Pomnik Ofiar Stalinizmu w Katowicach-Panewnikach (2)

Miejsca historyczne o znaczeniu krajowym (do trzech) (4)

KWK „Wujek” –miejsce masakry strajkujących przeciw wprowadzeniu stanu wojennego górników 16.12.1981 r. (4)

Miejsca historyczne o znaczeniu regionalnym, (do trzech**) (2)

Wieża Spadochronowa w Katowicach-miejsce zbrojnego oporu w trakcie wojny obronnej i ważny punkt w walce o obronę Katowic 4.09.1939 roku (2)

Lotnisko w Katowicach-Muchowcu –msza św. Odprawiona przez Jana Pawła II podczas drugiej podróży apostolskiej do Polski 20.06.1983 r. (2)

Miejsca związane z akcją utworów literackich o krajowym znaczeniu (za pierwsze trzy) (2)

Wieża spadochronowa-powieść Wilhelma Szewczyka „Ptaki ptakom”, zekranizowana w 1976 roku pod tym samym tytułem (2)

Park im. Tadeusza Kościuszki-powieść Kazimierza Gołby pt. „Wieża spadochronowa: Harcerze śląscy we wrześniu 1939” (2)

Nikiszowiec i Giszowiec – Miejsce akcji książki „Czarny Ogród” Małgorzaty Szejnert (2)

Miejsca związane z biografią osób o międzynarodowym znaczeniu (pierwsze trzy) (3)

Dom przy ulicy Młyńskiej 5-miejsce narodzin Marii Göppert-Mayer-laureatki nagrody Nobla z dziedziny fizyki w 1963 roku za opracowanie modelu powłoki jądra atomowego (3)

Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego-jej rektorem był wybitny kompozytor muzyki poważnej Henryk Mikołaj Górecki (3)

Katedra Chrystusa Króla-odbyła się tu msza odprawiana przez bł. Jana Pawła II 20.06.1983 r.(3)

Miejsca związane z biografią osób o krajowym znaczeniu (do trzech) ZD (2)

Kuria Biskupia-miejsce związane działalnością prymasa Polski Augusta Hlonda (2)

Miejsca związane z biografią osób o krajowym znaczeniu niedostępne lub częściowo zachowane (za pierwsze dwa*) (1)

„Korfantówka”- Willa Wojciecha Korfantego z lat 1907-1908 (0)

Kamienica przy ul. Markiejskiej- miejsce zamieszkania światowej sławy alpinisty Jerzego Kukuczki(0)

Kamienica przy ul. Kościuszki- miejsce urodzenia wybitnej polskiej aktorki Aleksandry Śląskiej (0)

Miejsca związane z biografią osób o regionalnym znaczeniu (pierwsze dwa) (1)

„Gawilkówka” w Giszowcu - miejsce pracy malarza Ewalda Gawlika zwanego „śląskim Van Goghem” (1)

Kościół Mariacki-miejsce działalności księdza Emila Szramka (1)

I.B. b) Cmentarze historyczne

Nekropolia zbiorowa znanych osobistości w skali regionu (do trzech) (2)

Grób zbiorowy wojenny Obrońców Katowic: Powstańców Śląskich, harcerzy i harcererek zamordowanych przez hitlerowców w 1939 roku w więzieniach, w lasach oraz na ulicach Katowic na cmentarzu w Panewnikach (2)

Grób zbiorowy wojenny poległych w czasie Powstań Śląskich na cmentarzu w Katowicach-Janowie (2)

Grób zbiorowy wojenny nieznanymi uczestnikami II Powstania Śląskiego oraz poległych w obozach koncentracyjnych w czasie II wojny światowej na cmentarzu w Katowicach-Kostuchnie (2)

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali międzynarodowej (6)

Grób Henryka Mikołaja Góreckiego na cmentarzu przy ul. Sienkiewicza (6)

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali kraju (do trzech) (2)

Grób Jerzego Dudy-Gracza na cmentarzu przy ul. Sienkiewicza (2)

Grób Zbigniewa Cybulskiego na cmentarzu przy ul. Sienkiewicza (2)

Grób Wojciecha Korfantego na cmentarzu przy ul. Francuskiej (2)

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali regionu (do trzech) (1)

Grób gen. Jerzego Ziętka na cmentarzu przy ul. Francuskiej (1)
Grób pisarza Stanisława Ligonia na cmentarzu przy ul. Sienkiewicza (1)
Grób Józefa Rymera pierwszego Wojewody Śląskiego na cmentarzu przy ul. Francuskiej (1)

Inny cmentarz zabytkowy z ciekawymi obiektami sztuki sepulkralnej*** (do dwóch) ZD (1)
Cmentarz Żydowski w Katowicach (0)

I.B. c) Budowle współczesne

Budowle współczesne o bardzo wysokiej wartości architektonicznej D (do dwóch) – (5)
Hala Widowiskowo-Sportowa „Spodek” (5)
Gmach Biblioteki Śląskiej (5)

I.C) Pojedyncze dzieła sztuki:

Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu krajowym (do trzech) (5)
Szereg dzieł malarstwa polskiego lat 1800-1945 autorstwa Olgi Boznańskiej, Jana Matejki, Jacka Malczewskiego i innych w Muzeum Śląskim w Katowicach (15)

Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu regionalnym (do trzech*) (3)
Szereg dzieł malarzy, rzeźbiarzy i plastyków autorstwa Teofila Ociepki, Ewalda Gawlika, Jana Wałacha i innych w zbiorach Muzeum Śląskiego w Katowicach (0)

Obiekty, instalacje lub zespoły sztuki współczesnej o znaczeniu regionalnym (do trzech**) (2)
Pomnik „Rodzina” w Katowicach (2)
Pomnik „Studenta” w Katowicach (2)

I.D. Muzea i wystawy (w tym skanseny, galerie, muzea techniki)

Muzea o znaczeniu krajowym (do trzech) (8)
Muzeum Śląskie w Katowicach (8)
Galeria Szyb Wilson (8) –
Centrum Scenografii Polskiej w Katowicach (8)
Muzeum Najmniejszych Książek Świata (0)
Muzea o znaczeniu regionalnym (do trzech) (5)
Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego (5)
Muzeum Archidiecezjalne w Katowicach (5)
Muzeum Misyjne OO. Franciszkanów (5)
Harcerskie Muzeum Etnograficzne (0)

Muzea o znaczeniu lokalnym (do trzech***) (2)
Muzeum Historii Miasta Katowic (0)
Galeria Magiel (0)

Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu krajowym (w sumie za pierwsze trzy) (4)
Największa Szopka Ołtarzowa w Europie - Bazylika św. Ludwika Króla i Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Katowicach-Panewnikach (4)
Wystawa pt. „Fotoplastykon - 3D z XIX wieku” w Muzeum Śląskim w Katowicach (4)

Od Nieba do Piekła, od Piekła do Nieba. Motyw Anioła i Diabła na scenie teatru polskiego drugiej połowy XX w. w Centrum Scenografii Polskiej (4)

Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu regionalnym* (w sumie za pierwsze trzy) (2)

Szereg wystaw czasowych w Muzeum Śląskim w Katowicach w roku 2011 (0)

Organizacja Nocy Muzeów w regionie na mniejszą skalę* (3-9 placówek) (2)

Organizacja Nocy Muzeów w roku 2011 w 6 placówkach m.in. Muzeum Śląskim, Centrum Kultury Katowice oraz przy Instytucie Pamięci Narodowej (2)

Lokalne izby pamięci, ogólnodostępne prywatne kolekcje pamiątek (do trzech****) (1)

Izba Śląska w Katowicach-Giszowcu (0)

Przy wszystkich uwzględnionych powyżej muzeach i ekspozycjach **dotatkowe** punkty za:

Ekspozycje i prezentacje multimedialne (do dwóch) (2)

Wersje obcojęzyczne ekspozycji i prezentacji multimedialnych (do dwóch) (za każdą 1)

Ekspozycje i prezentacje albo samodzielne placówki muzealne związane tematycznie z innymi grupami narodowymi lub etnicznymi, dziejami innych państw lub narodów (za pierwsze dwie z objaśnieniami w innym języku) (3)

Przewodnicy obiektowi stali (2)

Muzeum Śląskie (2)

Muzeum Historii Katowic (2)

Centrum Scenografii Polskiej (2)

Przewodnicy obcojęzyczni obiektowi stali za każdy język do trzech (1)

Muzeum Śląskie - język angielski, niemiecki (2)

Przewodnicy obiektowi na wcześniejsze zamówienie (1)

Muzeum Archidiecezjalne w Katowicach (1)

Muzeum Misyjne O.O. Franciszkanów (1)

Przewodnicy obiektowi na wcześniejsze zamówienie w przynajmniej 2 językach obcych (1)

Muzeum Śląskie (1)-angielski i niemiecki

Własny materiał informacyjny, wydany nie dawniej niż przed 5 laty (1)

Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego, Muzeum Śląskie, Muzeum Historii Katowic, Centrum Scenografii Polskiej, Galeria Szyb Wilson (5)

Wersje obcojęzyczne własnego materiału informacyjnego (minimum dwie wersje) (1)

Galeria-Szyb Wilson, Muzeum Historii Katowic, Muzeum Śląskie-materiały w języku angielskim i niemieckim (3)

Sklep muzealny otwarty w godzinach pracy muzeum (1)

Muzeum Śląskie, Muzeum Historii Katowic (2)

Przy muzeach o znaczeniu **krajowym** dotatkowe punkty za:

Przy muzeach regionalnych i lokalnych punkty dotatkowe za:

Stałe godziny otwarcia (1)

Muzeum Śląskie, Muzeum Historii Katowic, Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego (3)

Pojedyncze eksponaty o znaczeniu krajowym (najwyżej jeden) (1)

Kostium Aleksandry Śląskiej z filmu „Królowa Bona” –muzeum Barbary i Stanisława Ptaków (filia muzeum Historii Katowic) (1)

Każdą wystawę tematyczną stałą powyżej czterech (do dwóch w sumie) (1)
Muzeum Śląskie - 5 wystaw tematycznych (1),
Harcerskie Muzeum Etnograficzne-7 wystaw tematycznych (1)
Własny materiał informacyjny, opracowania mniejsze (broszury, foldery) (1)
Muzeum Śląskie, Muzeum Historii Katowic, Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego (3)

I.E. Eventy kulturowe:

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu międzynarodowym (7)

Międzynarodowy Festiwal Teatrów "A Part" (7)

Ars Cameralis Silesiae Superioris (7)

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu krajowym (do dwóch) (6)

Międzynarodowy Festiwal Teatrów Lalek "Katowice Dzieciom" (6)

Międzynarodowy Konkurs Dyrygentów (6)

Ogólnopolski Festiwal Sztuki Reżyserskiej „Interpretacje” (6)

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu regionalnym (do dwóch) (4)

Międzynarodowy Festiwal im. G.G. Gorczyckiego (4)

Katowicki Karnawał Komedii (4)

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu międzynarodowym (7)

Rava Blues Festiwal (7)

Mayday Festiwal (7)

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu krajowym (do trzech) (6)

Dark Stars Festiwal (6)

Festiwal Filmów Kultowych(6)

Off Festiwal (6)

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu regionalnym (do trzech) (4)

Międzynarodowy Studencki Festiwal Folklorystyczny (4)

Festiwal Gitary Elektrycznej (4)

Międzynarodowy Festiwal Producentów Filmowych „REGIOFUN” (4)

Rzadsze eventy kultury wysokiej lub masowej o znaczeniu międzynarodowym (jeden)(4)

Międzynarodowy Konkurs Dyrygentów (4)

Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu krajowym (do dwóch) (6)

Inscenizacja Historyczna „Wieża 39'” (6)

Regularne działanie na terenie regionu [grup inscenizacji historycznej (za pierwsze dwie) (5)

Grupa Operacyjna „Śląsk” (II wojna światowa) (5)

KampfgruppeSchlesien (5)

Dodatkowy punkt przyznaje się za każdy dzień trwania danego eventu kultury masowej ponad 4 dni, (jednak nie więcej niż 3 punkty w sumie)

Międzynarodowy Festiwal Producentów Filmowych „REGIOFUN-4 dni

Ogólnopolski Festiwal Sztuki Reżyserskiej „Interpretacje” -9 dni

Festiwal Filmów Kultowych-10 dni (3)

I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza:

Rezerwat przyrody na terenie regionu (Poza Parkami Narodowymi i Krajobrazowymi) do trzech) (1)

Rezerwat przyrody Ochojec (1)

Rezerwat Przyrody „Las Murckowski” (1)

Ogród przy rezydencji, park kultywowany (za pierwsze dwa obiekty) (2)

Wojewódzki Park Kultury i Wypoczynku im. gen. Jerzego Ziętka (2)

Park miejski duży kultywowany (pow. od 4 ha) z obiektami sztuki (za pierwsze dwa) (2)

Park im. Tadeusza Kościuszki (2)

Park Powstańców Śląskich w Katowicach (2)

Park Zadole(0)

Park miejski duży, kultywowany, bez obiektów sztuki* (za pierwsze dwa) (1)

Park Murckowski (0)

Park Alojzego Budnika (0)

I.H. Szlaki kulturowe:

Przebiegające przez region lub jego miejscowości materialne szlaki o znaczeniu krajowym(za pierwsze trzy) (6),

Szlak Zabytków Techniki Województwa Śląskiego (6)

Przebiegające przez region materialne szlaki turystyczne o znaczeniu regionalnym (pierwsze dwa) (3)

Szlak Historii Górnictwa Górnośląskiego (3)

Szlak Architektury Drewnianej województwa Śląskiego (3)

Materialne szlaki turystyczne w regionie (własne) (za pierwsze trzy) (3)

Katowicki Szlak Spacerowy (3)

Szlak Parkowy (3)

Szlak Bohaterów Wieży Spadochronowej (3)

Materialne szlaki lub trasy w poszczególnych miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (3)

Szlak Moderny (3)

Szlak Żwakowski (3)

Szlak Hołdunowski (3)

Wirtualne trasy tematyczne w miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (1)

Śladami zabytkowych domków w Katowicach-Giszowcu (1)

Trasa Plac pod Lipami-Stara Szkoła w Katowicach Giszowcu (1)

Trasa Spacerowa po Nikiszowcu (1)

Regularna oferta objazdu turystycznego z przewodnikiem (za pierwsze dwie trasy) (3)

Biuro Podróży Index-zwiedzanie Szlaku Zabytków Techniki (3)

Biuro Podróży Abrakas-zwiedzanie Szlaku Zabytków Techniki (3)

Oferta objazdu turystycznego w przewodnikiem na zamówienie (za pierwsze dwie trasy) (1)

Stay Poland - zwiedzanie Katowic na zamówienie(1)

Kategoria II: Elementy obsługi turystycznej:**II.A. Informacja turystyczna:**

Informacja turystyczna na miejscu, regularnie czynna (2)

Centrum Informacji Turystycznej w Katowicach (2)

Informacja w językach obcych, (za każdy język do trzech) (1)

Centrum Informacji Turystycznej w Katowicach-angielski,niemiecki (2)

Przewodnicy miejsca lub terenowi na zamówienie (3)

PTTK Katowice (3)

Przewodnicy miejsca lub terenowi, (za każdy język do czterech) (1)

Obsługa wycieczek w j. angielskim, niemieckim, rosyjskim i czeskim (4)

Aktualny własny materiał informacyjny wysokiej jakości na temat regionu lub jego miejscowości (ogólnie) (2)

Materiały informacyjne wydawane przez Śląska Informację Turystyczną, Urząd Miasta Katowice i Koordynatora Szlaku Zabytków Techniki (2)

Wersje obcojęzyczne materiału informacyjnego wysokiej jakości (każdy język do trzech) (1)

Materiały wydawane w języku angielskim i niemieckim, angielskim,rosyjskim (4)

Pozostały* aktualny materiał informacyjny : (1)

Szereg materiałów informacyjnych dostępnych w centrum Informacji Turystycznej w Katowicach(0)

Wersje obcojęzyczne pozostałego materiału informacyjnego* (od dwóch języków) (1)

angielski, francuski, niemiecki, rosyjski (0)

II.B. Infrastruktura turystyczna:

Hotele 5,4,3,2,1-gwiazdkowe, hostele, schroniska, kwatery zorganizowane - (za pierwsze dwa obiekty każdej kategorii) (2)

Istnieje oferta noclegowa we wszystkich kategoriach.: jeden hotel pięciogwiazdkowy, po przynajmniej dwa hotele w innych kategoriach (18), przynajmniej dwa schroniska (4), przynajmniej dwa inne rodzaje kwater zorganizowanych (4) oraz hostele (4). Szczegóły w dziale: Gdzie jeść i spać we Wrocławiu Razem: (30)

Restauracje z autentyczną kuchnią regionalną, (za pierwszy obiekt) (3)

Restauracja Hotelu Katowice (3)

Restauracje z autentyczną krajową kuchnią tradycyjną (za pierwszy inny obiekt) (2)

Restauracja Marysin Dwór (2)

Inne restauracje (za pierwszy obiekt) (1)

Karcma pod Strzechom(1)

Dodatkowe punkty za historyczne wnętrza restauracji (za pierwsze dwa obiekty) (1)

Karcma pod Strzechom(1)

Dodatkowe punkty za ofertę kulturową w restauracji (za pierwsze dwa obiekty) (1)

Restauracja Marysin Dwór (2)

Karcma pod Strzechom(2)

Dodatkowe punkty za restauracje otwarte po godzinie 22 (za pierwszą) (1)

Restauracja Marysin Dwór (1)

Dodatkowe punkty za restauracje otwarte po godzinie 24 (za pierwszą) (1)

CAFE EUROPA (1)

Bistra, bary (za pierwszy obiekt) (1)

Bar Uniwersalny w Katowicach (1)

Możliwość wynajęcia na miejscu autokaru, minibusa, samochodu (za pierwsze dwie oferty) (2)

Firma „Meridus” (2)

Firma „Antares-Awizo” (2)

II.C. Infrastruktura komunikacyjna:

Lotnisko z połączeniami międzynarodowymi w odległości mniej niż 50 km od centrum regionu (1 godzina na dotarcie) (4)

Port Lotniczy Katowice-Pyrzowice (4)

Lotnisko z połączeniami krajowymi* w odległości mniej niż 50 km od centrum regionu (3)

Port Lotniczy Katowice-Pyrzowice (0)

Duży dworzec kolejowy na miejscu (za pierwszy) (3)

Dworzec Główny PKP w Katowicach (3)

Dworzec autobusowy na miejscu (za pierwszy) (2)

Dworzec PKS (ul. Stawowa) (2)

Autostrada lub droga szybkiego ruchu w odległości mniej niż 20 km (za pierwsze dwie) (4)

Autostrada A4 Jędrzychowice-Kraków (4)

Droga ekspresowa lub droga główna krajowa w odległości mniej niż 10 km (za pierwsze dwie) (2)

Droga Krajowa nr 86 Częstochowa-Cieszyn (2)

Droga Ekspresowa S86 -fragment „Gierkówki” Katowice-Warszawa (2)

Obecność komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej (2)

KZK GOP (2)

Kursy nocne komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej (1)

KZK GOP(1)

Całodobowa oferta taxi na miejscu (1)

Taxi Aiport (1)

Stała oferta powozów, bryczek i inna retro (za pierwszą ofertę) (3)

Tramwajowa Linia Turystyczna (3)

Oferta powozów, bryczek i inna retro na zamówienie (za pierwszą ofertę) (1)

Wynajem Tramwajów Zabytkowych-Tramwaje Śląskie S.A. (1)

II.D. Promocja turystyczna:

Samodzielny udział regionu lub wchodzących w jego skład miejscowości, gmin lub obiektów w światowych prestiżowych targach turystycznych (za każde stoisko w roku do trzech) (3)

Targi Fiets en Wandelbeurs w Amsterdamie (3)

Targi turystyczne Reisen w Hamburgu(3)

Międzynarodowe Targi Turystyczne Salon des Vacances w Brukseli (3)

- Samodzielny udział regionu lub innych podmiotów (jak wyżej) w krajowych targach turystycznych* (za każde stoisko do trzech) (2)
Międzynarodowe Targi Turystyczne TT Warsaw (2)
Targi Regionów i Produktów Turystycznych w Poznaniu-Tour Salon Poznań (2)
Targi Turystyczne „Na styku kultur” w Łodzi (2)
Wydawanie regularnych publikacji o charakterze promocyjnym (za pierwsze 2 w ostatnim roku) (1)
Szereg wydawnictw m.in. biuletyny informacyjne ,informatory wydarzeń kulturalnych i inne (2)
Zorganizowanie podróży/wizyty medialnej w ostatnich 2 latach (2)
Znaki podziału-dziedzictwo architektury modernistycznej na Górnym Śląsku dzisiaj (studenci z Polski i Niemiec) - czerwiec 2011 (2)
- Zorganizowanie konferencji naukowej lub popularyzacyjnej związanej z turystyką w ciągu ostatniego roku (1)
Konferencje pt. „Nowoczesna Turystyka Wyzwaniem dla Śląska” na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach , 2011 (1)

Kategoria III: Pozostała oferta czasu wolnego:

III.A. Instytucje Kultury

- Teatr stały (za pierwszy obiekt) (3)
Teatr Śląski im. Stanisława Wyspiańskiego (3)

- Filharmonia na miejscu (3)
Filharmonia Śląska (3)

- Kino stałe (za pierwszy obiekt) (2)
Kinoteatr RIALTO (2)

III.B. Atrakcje krajobrazowe:

- Jeziora (zdatne do kąpieli, dostępne) ze szlakami pieszymi/rowerowymi (pierwszy akwen) (2)
Trzy Stawy (2)

- Pomniki przyrody (za pierwsze dwa) (1)
Powierzchniowy pomnik przyrody Kamienna Góra (1)
36 drzew na terenie całego miasta, głównie w dzielnicy Giszowiec (1)

- Wieże widokowe stałe dostępne (za pierwsze dwie) (1)
Wieża obserwacyjno-widokowa na Wzgórzu Wandy (1)

- Możliwość zamówienia lotu turystycznego nad regionem lub miejscowością (za pierwszą) (3)
Aeroklub Śląski w Katowicach (3)

III.C. Oferta sportowa, edukacyjna i rekreacyjna:

- Baseny kryte ogólnodostępne – (za pierwszy obiekt) (2)
Basen w Pałacu Młodzieży w Katowicach (2)

- Stała oferta kursów językowych ogólnodostępnych (za pierwszą ofertę) (2)

Szkoła Językowa BERLITZ w Katowicach (2)

Sezonowa* oferta kursów językowych ogólnodostępnych (za pierwszą ofertę) (1)

Szkolenia Lotnicze organizowane przez Aeroklub Śląski (1)

Stale centra sportowe z ofertą ogólnodostępną (za pierwszy obiekt) (2)

MOSiR Katowice (2)

Stadiony sportowe (za pierwszy obiekt) (1)

Stadion GKS Katowice (1)

Szkoły i szkolenia sportowe ogólnodostępne (jeździeckie, lotnicze, inne) (pierwsze dwa) (1)

Szkolenia Lotnicze organizowane przez Aeroklub Śląski (1)

Lodowiska ogólnodostępne stałe (za pierwszy obiekt) (2)

Lodowisko „Spodek” (2)

Kategoria IV: Inne czynniki wspierające turystykę kulturową:

IV. A. Instytucje w regionie:

Obecność uniwersytetu w regionie (za pierwszy) (4)

Uniwersytet Śląski (4)

Obecność innej uczelni wyższej w regionie (za pierwsze dwie) (2)

Politechnika Śląska (2)

Uniwersytet Ekonomiczny (2)

Obecność siedziby władz wojewódzkich (2)

Urząd Wojewódzki, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego (2)

IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej w regionie:

Sanatoria i ogólnodostępne ośrodki rehabilitacji (punkty za pierwsze dwa obiekty)(2)

AMED Górnośląskie Centrum Rehabilitacji i Sportu (Wojewódzka 50, Katowice) (2)

Centrum Rehabilitacji Leczniczej „Puls” (Ceglana, Katowice)(2)

IV.C. Oferta turystyki biznesowej w regionie:

Regularne organizowanie imprez targowych o przynajmniej krajowym zasięgu (2)

Międzynarodowe Targi Katowickie (2)

Obecność krajowych central wielkich firm w regionie (za pierwsze trzy) (2)

Lambertz Polonia (2)

Kompania Węglowa S.A. (2)

Fabryka Żarówek Helios Sp. Z o. o.(2)

Całoroczne centra konferencyjne (za pierwszy obiekt) (3)

Centrum Konferencyjne Kompleks OPOLSKA 22 (3)

IV.D. Oferta shoppingu w regionie:

Galeria zakupów o znaczeniu regionalnym (za pierwszy obiekt) (4) za jeden następny (2)

Silesia City Center (4)

Galeria Handlowa 3 STAWY (2)

Autoryzowany punkt sprzedaży specyficznych produktów regionalnych z patentem europejskim (za pierwszy obiekt) (2)

Krakowski Kredens –firmowy sklep w Silesia City Center (2)

Autoryzowany punkt sprzedaży specyficznych produktów regionalnych znanych na skalę krajową (za pierwszy obiekt) (1),

Sklepy „Cepelia” (1)

Deptak handlowy (za pierwszy) (2)

Bazar „Załęże” (2)

IV.E. Zagraniczne Partnerstwa Miast i Regionów:

Istnienie zagranicznych związków partnerskich regionu lub jego miejscowości (pierwsze cztery) (1)

Kolonia (Niemcy), Koszyce (Słowacja), Miskolc (Węgry), Donieck (Ukraina) (4)

Suma punktów:

Za kategorię I: 445

Za kategorię II: 108

Za kategorię III: 27

Za kategorię IV: 40

Razem za wszystkie kategorie: 621 punktów

3. INTERPRETACJA WYNIKÓW ANALIZY POTENCJAŁU

W tabeli 1. zestawiona została punktacja szczegółowa, ustalona dla poszczególnych kategorii i podzakresów przeprowadzonego badania. Porównanie punktowej oceny znaczenia poszczególnych występujących typów walorów i funkcjonujących elementów organizacji turystyki oraz infrastruktury turystycznej pozwoli na zorientowanie się w wiodących typach atrakcji i wynikających z nich potencjalnych szansach pozyskania turystów zainteresowanych odpowiadającymi im typami wyjazdów oraz w atutach i mankamentach oferty miasta. Opisowa część interpretacji prezentuje szerzej stan i działania podejmowane na rzecz organizacji turystyki, w tym informacji i promocji turystycznej.

Tabela 1. Punktacja ustalona w poszczególnych zakresach badania

Kategoria	Podkategoria	Uzyskane punkty	Maks. ilość punktów
I. Potencjalne cele turystyki kulturowej	I.A Zabytki, w tym:	115	475
	I.A. a. zabytki sakralne	27	122
	I. A. b. zamki i pałace	2	108
	I.A. c. inne zab. archit. i techniki	59	140
	I.A. d. obiekty militarne	0	18
	I. A .e. dodatkowe punkty	11	85
	I.B. Miejsca historyczne/znaczące	82	240
	I.B. a. Budowle hist. i monumenty	53	102
	I.B. b. Cmentarze historyczne	21	56
	I.B. c. Budowle współczesne	10	10
	I.C. Dzieła sztuki (pojedyncze)	19	72
	I.D. Muzea i Wystawy	53+30	115+90
	I.E. Eventy kulturowe	114	150
	I.F. Zakłady przem. z ofertą turystyczną.	0	16
	I.G. Kul. znacząca oferta przyrodnicza	8	53
I.H. Szlaki kulturowe	40	106	
RAZEM za kategorię I	445	1245	
II. Elementy obsługi turystycznej	II.A. Informacja turystyczna	15	17
	II.B. Infrastruktura turystyczna	48	51
	II.C. Infrastr. komunikacyjna	25	32
	II.D. Promocja turystyczna	20	20
	Razem za kategorię II	108	120
III. Pozostała oferta czasu wolnego	III.A Instytucje kultury	8	12
	III.B. Atrakcje krajobrazowe	8	14
	III.C. Oferta sport., eduk., rekr.,	11	13
	Razem za kategorię III.	27	37
IV. Inne czynniki wspierające turystykę kulturową:	IV.A. Instytucje w regionie	10	15
	IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej	4	16
	IV.C. Oferta turystyki biznesowej	11	11
	IV.D. Oferta shoppingu	11	11
	IV.E. Zagraniczne partnerstwa	4	4
	Razem za kategorię IV	40	57
SUMA	WSZYSTKIE KATEGORIE	621	1453

Wnioski z analizy

W wyniku waloryzacji potencjału turystyczno-kulturowego Katowic stwierdzono, że badany mikroregion posiada duży potencjał turystyczno-kulturowy w górnym przedziale tej kategorii (445 punktów w I kategorii), co lokuje ten obszar, jako jedną z najważniejszych miejskich destynacji turystycznych w aglomeracji górnośląskiej, a potencjalnie także jako jedno z ważniejszych centrów krajoznawczych wśród miast średniej wielkości (100-500 tys.

mieszkańców) na terenie Polski. Biorąc pod uwagę fakt, że Katowice są miastem stosunkowo „młodym”, gdzie gwałtowny rozwój sieci osadniczej, a także kształtowanie krajobrazu kulturowego datuje się na przełom XIX/XX wieku, jest to wynik bardzo dobry. Miasto pomimo braku historycznych zabytków (m.in. zamków i pałaców historycznych, zabytkowych obiektów sakralnych o istotnej randze) stara się dobrze wykorzystywać swoje nieco ponad 150-letnie dziedzictwo kulturowe. Potencjał miasta koncentruje się głównie na czterech formach turystyki kulturowej, szerzej omówionych poniżej, do których należy zaliczyć: turystykę eventową, turystykę muzealną, turystykę dziedzictwa kulturowego oraz podróże tematyczne (dwa punkty na Szlaku Zabytków Techniki). Mimo dużego potencjału pod względem ilości obiektów przemysłowych na terenie miasta, a także dwóch punktów na trasie Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego turystyka industrialna nie odgrywa w mieście aktualnie wiodącej roli, co spowodowane jest brakiem przystosowania obiektów przemysłowych (kilka nieczynnych kopalń, huta) dla potrzeb turystyki. Wyjątkiem jest znajdujący się na SZT Szyb „Wilson” w dawnej kopalni węgla kamiennego „Wieczorek”, którego budynek został przystosowany do potrzeb prywatnej galerii sztuki. Natomiast w 2013 roku planowane jest otwarcie nowej siedziby Muzeum Śląskiego w zrewitalizowanym kompleksie byłej kopalni węgla kamiennego „Katowice”, co z pewnością zmieni te ocenę. Może na nią wpłynąć także pojawienie się wystaw tematycznych na Giszowcu lub Nikiszowcu, wiążących życie historycznych mieszkańców tych robotniczych osiedli z ich zawodową pracą i tym samym mogących być unikalnym w skali kraju dopełnieniem oferty turystyki industrialnej. Przy odpowiedniej promocji i rozbudowie infrastruktury turystycznej Katowice mogą stać się również jedną z najważniejszych destynacji kulinarnych w Polsce. Obszar posiada także potencjał do organizowania na jego terenie podróży studyjnych, także, jako jeden z kluczowych punktów takich regionalnych podróży po Śląsku. Pomimo tego, że Katowice są miastem o dogodnym położeniu i dobrze rozwiniętej infrastrukturze komunikacyjnej (gęsta sieć drogowa i kolejowa, w tym autostrada A4 (Niemcy – Jędrzychowie – Katowice - Kraków), szereg dróg krajowych (słynna „gierkówka” z Warszawy do Katowic), międzynarodowy port lotniczy z połączeniami do głównych europejskich metropolii w tym z lotami typu *low cost*), a także kilku atrakcyjnych miejsc shoppingu - miasto jest mało atrakcyjne dla miłośników podróży typu City Break, co spowodowane jest mało różnorodną ofertą rekreacyjno-sportową i kulturalną (teatr, filharmonia, ale brak opery, rewii, teatru muzycznego, ogrodu zoologicznego), a także brakiem znanej w skali międzynarodowej instytucji z oferta edukacyjną. Policentryczny charakter wielkiego „organizmu miejskiego”, jakim jest aglomeracja śląska sprawia, że tego typu atrakcje są rozmieszczone w niewielkiej odległości, jednak już na terenie miast ościennych (np. opera w Bytomiu, park kultury i rozrywki oraz Zoo w Chorzowie).

Oferta noclegowa i gastronomiczna Katowic jest bogata (obiekty noclegowe w każdej kategorii, duża liczba obiektów gastronomicznych, w tym kilka lokali z kuchnią regionalną). Oferta kulturalna miasta zalicza się największych na Górnym Śląsku, występuje tu kilka jej głównych typów. Bogata jest także edukacyjna miasta (Uniwersytet, Politechnika, Akademia Wychowania Fizycznego oraz kilka uczelni prywatnych).

Na terenie miasta funkcjonują dwie placówki informacji turystycznej powstałe w ramach Śląskiego Systemu Informacji Turystycznej, są to: Centrum Informacji Turystycznej na Rynku oraz punkt informacji turystycznej w dzielnicy Giszowiec. Można tam uzyskać informacje w kilku językach, udzielane przez dobrze przygotowany do obsługi personel. W obydwu punktach można także zaopatrzyć się w szereg bezpłatnych materiałów turystycznych oraz zakupić serie map, przewodników, informatorów kulturalnych oraz innych wydawnictw dotyczących miasta.

Oferta przewodnicka Katowic jest bardzo uboga, a jedyną instytucją, gdzie możliwy jest wynajem profesjonalnego przewodnika jest Oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Katowicach. Także oferta wycieczek po mieście pozostawia

wiele do życzenia. Na dzień dzisiejszy taką ofertę posiadają tylko dwa biura podróży: Stay Poland z Warszawy oraz Biuro Podróży „Abrakas”, oferujące zwiedzanie Giszowca i Nikiszowca w ramach wycieczki po Szlaku Zabytków Techniki. Jest to związanie głównie z biznesowym motywem większości przyjazdów do miasta. Jednak wskutek rosnącej popularności SZT, a także wpisania osiedla Nikiszowiec na listę Pomników Historii (2011) konieczne wydaje się tworzenie nowych i bardziej rozbudowanych ofert zwiedzania miasta. Ze względu na jego (post)industrialny charakter ciekawą inicjatywą byłaby organizacja kursów przewodnickich dla emerytowanych górników, pracujących przed osiągnięciem wieku emerytalnego w katowickich zakładach przemysłowych. Do głównych zalet tego pomysłu należy zaliczyć: praktyczną i specjalistyczną wiedzę kandydatów na temat industrialnych atrakcji oraz ich dużą wiedzę na temat „kultury pracy” w śląskich zakładach przemysłowych, a także w przeważającej większości biegłą znajomość „gwary śląskiej”, co zdecydowanie podnosiłoby atrakcyjność wykładów na temat poszczególnych atrakcji turystycznych.

Aktualnie władze miejskie Katowic coraz intensywniej podejmują działania w zakresie promocji istniejących walorów kulturowych jak i rozbudowie infrastruktury turystycznej miasta. Punktem zwrotnym w działaniach na rzecz turystyki była kandydatura Katowic w konkursie na Europejską Stolicę Kultury 2016. Dzięki temu miasto rozpoczęło swoją promocje pod hasłem „Katowice-Miasto Ogrodów” nawiązującym do jedyne go w Europie osiedla-ogrodu powstałego na pocz. XX wieku w dzielnicy Giszowiec. Hasło jest świetnym znakiem promocyjnym, odcinającym Katowice od ich stereotypowego wizerunku. Dzięki kandydaturze miasto rozpoczęło szereg inicjatyw związanych z rozbudową infrastruktury, m.in. budowę nowoczesnej siedziby Muzeum Śląskiego (planowane otwarcie w 2013 roku), a także wytyczenie Szlaku Moderny - trasy o długości 5,5 km wyznaczonej przez 16 budynków, będących najcenniejszymi przykładami katowickiej architektury modernistycznej w ścisłym centrum Katowic. W celu ułatwienia dostępu do informacji na temat katowickiej architektury modernistycznej, w pobliżu budynków tworzących szlak zostały ustawione infokioski z prezentacją multimedialną. Pozostałymi elementami tworzenia nowoczesnego systemu e-informacji kulturalnej jest zakup audioprzewodników oraz stworzenie internetowej podstrony tematycznej. Główną atrakcją szlaku jest Gmach Sejmu Śląskiego, będący miejscem ważnych wydarzeń historycznych w regionie.

W ramach projektu „Katowice Bez Barrier” od 2007 roku prowadzone są działania na rzecz przystosowania obiektów turystycznych dla potrzeb osób niepełnosprawnych. Do najważniejszych inicjatyw z tej serii należy zaliczyć powstanie strony internetowej gdzie znajdują się informacje na temat udogodnień instytucji publicznych, kulturalnych, obiektów turystycznych, a także infrastruktury parkingowej oraz sanitarnej dla tej grupy osób.

Coraz bardziej istotną rolę w promocji miasta zaczyna odgrywać Internet. Ciekawą inicjatywą jest możliwość wirtualnego zwiedzania miasta na oficjalnym portalu miasta. Katowice posiadają także swój profil na popularnym portalu społecznościowym „Nasza Klasa”. Większość obiektów atrakcyjnych turystycznie na terenie miasta posiada własne, autonomiczne strony internetowe bogate w informacje dotyczące ich genezy, historii i oferty turystycznej. Część z nich posiada także własne profile na portalach społecznościowych, m.in. Muzeum Śląskie oraz Centrum Scenografii Polskiej mają własne "fanpage" na Facebooku, gdzie ich pracownicy informują na bieżąco o aktualnych wydarzeniach. Ponadto Katowice są pierwszym miastem w kraju, które opracowało aplikację służącą za przewodnik turystyczny przeznaczoną na telefony komórkowe typu smartfon. Składają się na nią m.in. interaktywna mapa oraz informator turystyczny i kulturalny. Projekt został stworzony w 2010 roku i do dziś jest jednym z niewielu tego typu produktów w Polsce. Miasto regularnie promuje się na targach turystycznych m.in. w Amsterdamie i Brukseli. Jest ono także organizatorem kilku krajowych targów turystycznych (luty, marzec). W mieście co roku

odbywa się kilka naukowych konferencji turystycznych, których organizatorem jest m.in. Górnośląska Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości.

Widoczne zaniedbania w zakresie rozwoju turystyki widoczne są w postaci braku infrastruktury turystycznej na miejskich trasach turystycznych, prowadzących wzdłuż głównych atrakcji miasta, czego przykładem mogą być wirtualne trasy turystyczne po Nikiszowcu i Giszowcu. Stworzenie systemu oznakowania tras, tablic turystycznych, a przede wszystkim nadanie im nazwy (obecnie rozróżnianie tras po tych zabytkowych dzielnicach odbywa się poprzez ich numerację) przy odpowiedniej promocji może zachęcić większą grupę turystów do zwiedzania miasta. Konieczna wydaje się tematykacja oferty turystycznej miasta, dlatego też potrzebne jest stworzenie tematycznego przewodnika turystycznego z opisem stworzonych specjalnie na jego potrzeby tras tematycznych (np. szlakiem „czarnej soli” dla miłośników turystyki industrialnej, szlakiem zabytkowych willi dla miłośników architektury, szlakiem ogrodów, śladem filmów Kazimierza Kutza). Do priorytetowych działań miasta powinny należeć rewitalizacja nieczynnych zakładów przemysłowych oraz przystosowanie do zwiedzania najatrakcyjniejszych z punktu widzenia turysty. Jednym z pierwszych działań na rzecz tworzenia wizerunku Katowic jako miasta przemysłowego powinno być stworzenie szeregu iluminacji świetlnych dawnych zakładów przemysłowych. Katowice jako stolica regionu stanowią naturalną destynację regionalnej turystyki kulinarnej, a przy odpowiedniej rozbudowie infrastruktury gastronomicznej oraz wykreowaniu nowych atrakcji turystycznych opartych na odpowiedniej interpretacji bogactw wchodzących w skład dziedzictwa kulinarnego Górnego Śląska wzbogaci się dodatkowo oferta turystyczna miasta. Powyżej wspomniane działania - przy wsparciu odpowiedniej oferty obsługi dla zwiedzających - mogą sprawić, że Katowice już niedługo mogą być postrzegane jako miasto atrakcyjne turystycznie i ostatecznie zerwać z wizerunkiem „brudnego” śląskiego miasta robotniczego na rzecz najważniejszego postindustrialnego centrum krajoznawczego w kraju. Po realizacji tych postulatów miasto mogłoby aspirować do ścisłej czołówki przemysłowych ośrodków turystycznych w Europie.

4. KATOWICE JAKO DESTYNACJA TURYSTYKI KULTUROWEJ

Miasto posiada kilka znaczących atrakcji turystycznych, istotnych z punktu widzenia kilku form turystyki kulturowej. Są to przede wszystkim: **turystyka eventowa** kultury wysokiej i popularnej (kilka ważnych imprez o randze międzynarodowej i krajowej), **turystyka muzealna** (dwie placówki muzealne o randze krajowej, Centrum Scenografii Polskiej oraz galeria sztuki znajdująca się na szlaku tematycznym o randze krajowej), **turystyka dziedzictwa kulturowego** (Pomnik Historii na terenie miasta, unikatowy w skali kraju postindustrialny krajobraz kulturowy miasta), **turystyka kulinarna** (kilkanaście lokali gastronomicznych z kuchnią regionalną, bogate dziedzictwo kulinarne regionu) oraz **turystyka tematyczna** (znaczący szlak kulturowy o randze krajowej, szlak kulturowy o randze regionalnej oraz zbiór obiektów i bogata lista tematów na kilka dalszych tras tematycznych). Ciekawe cele znajda tu także zwolennicy **turystyki historycznej i „turystyki żywej historii”** (kilka ważnych w skali kraju i regionu miejsc historycznych) oraz **turystyki religijnej** (kilka zabytkowych obiektów sakralnych, siedziba biskupia). Po stworzeniu odpowiedniej oferty turystycznej i infrastruktury oraz przy wsparciu różnorodnych narzędzi promocyjnych miasto może stać się także ważną destynacją **turystyki obiektów przemysłowych i technicznych** (kilkanaście obiektów przemysłowych), **turystyki regionalnej** (administracyjna i częściowo także kulturalna stolica Górnego Śląska), **turystyki literacko-filmowej** (Filmy Kazimierza Kutza o Giszowcu, książka Małgorzaty Szejnert „Czarny Ogród) oraz **klasycznych podróży studyjnych i podróży językowych** (unikatowy w skali kraju dialekt).

4.1. Klasyczne podróże kulturowe

Turystyka eventowa kultury wysokiej

W Katowicach odbywa się kilka festiwali muzyki poważnej i sztuki teatralnej o randze międzynarodowej, krajowej i regionalnej. Najbardziej rozpoznawalny z nich jest odbywający się co 5 lat Międzynarodowy Konkurs Dyrygentów im. Grzegorza Filterberga. Jest to jeden z najważniejszych krajowych konkursów wykonawczych, w którym udział mogą wziąć dyrygenci powyżej 35 roku życia. Impreza należy do Międzynarodowej Światowej Federacji Muzycznej w Genewie, przez co ranga konkursu jest międzynarodowa. Event ma 30 letnią tradycję, a w czasie jego trwania widzowie mogą podziwiać najśłynniejszych dyrygentów z kraju i zagranicy. Kolejną ważną imprezą jest odbywający się co roku interdyscyplinarny festiwal Ars Cameralis, w którego ofercie znajdują się m.in. koncerty muzyki klasycznej, kameralnej, wystawy malarstwa i rzeźby, spotkania teatralne i literackie. Impreza organizowana jest od 1992 roku, a jej gestorem jest Instytucja Kultury Ars Cameralis Silesiae Superioris. W czasie jego prawie 20-letniej historii na scenie pojawili się tu między innymi Jane Birkin, Venice Baroque Orchestra oraz Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia w Katowicach. Jedną z najważniejszych instytucji kulturalnych miasta jest Teatr Śląski, w którym co roku odbywa się kilka prestiżowych imprez teatralnych. Najciekawszą z nich jest Międzynarodowy Festiwal Teatrów "A Part", będący międzynarodowym przeglądem najciekawszych zjawisk artystycznych z obszaru sztuk performatywnych, ze szczególnym uwzględnieniem teatru: autorskiego, niewerbalnego, eksperymentalnego, alternatywnego i innowacyjnego. Powstał on w 1994 roku i jest jedną z najstarszych imprez teatralnych w Polsce. W czasie 17 edycji imprezy wzięło w niej udział kilkanaście czołowych europejskich teatrów eksperymentalnych m.in. Teatr Ósmego Dnia z Poznania oraz Compagnie Cacahuete z Francji. Z zakresu sztuki filmowej istotnym eventem jest Ogólnopolski Festiwal Sztuki Reżyserskiej „Interpretacje”- konkurs będący przeglądem prac młodych polskich reżyserów, gdzie główną nagrodą jest „Laur Konrada”. Impreza odbywa się co roku od 15 lat i trwa 8 dni. Mimo wysokiej rangi powyższych eventów nie zaznaczyły się one szczególnie na mapie prestiżowych imprez kulturalnych. Dlatego też konieczne jest podjęcie szerszych działań promocyjnych mających na celu utrwalenie w oczach koneserów sztuk wyższych z kraju i Europy. Dzięki wysokiemu prestiżowi imprez przy wprowadzeniu w życie dobrze opracowanej strategii reklamy, imprezy te mogą stać się jednym z ważniejszych „magnesów” turystycznych miasta oraz podnieść prestiż Katowic do statusu miasta kultury,

Turystyka dziedzictwa kulturowego, podróże tematyczne wzdłuż szlaków.

Najważniejszym walorem kulturowym miasta do uprawiania tej formy turystyki jest zabytkowe osiedle górnicze „Nikiszowiec” wpisane w styczniu 2011 roku na listę Pomników Historii ze względu na „*autentyczność, zarówno w aspekcie trwałości wartości materialnych, jak i niematerialnych, zachowanie znacznej części zabudowy osiedla oraz unikalny układ urbanistyczny*” (www.nid.pl). Obszar osiedla został zaprojektowany w latach 10 XX wieku przez niemieckich architektów, braci Zilmann. Jest ono wybitnym przykładem budownictwa społecznego związanego z intensywną industrializacją Górnego Śląska. Architektura Nikiszowca nie odbiega od innych kolonii typu blokowego, natomiast jego architektki, bazując na prostych rozwiązaniach tradycyjnych śląskich familoków, wprowadzili subtelny detal różnicujący praktycznie identyczne budynki. Elewacje budynków posiadają artykulację w postaci płytych wykuszów o różnych kształtach, ciekawą okładzinę glazurową, motywy zdobnicze ułożone z cegły oraz malowane na czerwono ościeża okienne. Charakterystyczne dla Nikiszowca są także przerzucone nad ulicami arkadowe przewiązki łączące poszczególne budynki. Kolejnym ważnym obszarem turystycznym miasta pretendującym do miana ważnego dla krajowego dziedzictwa kulturowego jest fragment osiedla robotniczego Giszowiec z lat pocz. XX wieku, będącego przykładem jedyne w Europie osiedla

mieszkańcowego w koncepcji „miasto-ogród”. Osiedle wzorowane na tradycyjnym budownictwie ludowym (w stylu starych górnośląskich chałup) składało się z parterowych domków z ogrodami, przeważnie dwurodzinnych, w których znalazło zamieszkanie ok. 600 rodzin robotniczych i 38 urzędniczych. Każdy z budynków, który nie pełnił funkcji mieszkalnej, miał unikalny w stosunku do innych kształt. Ze względu na eksploatację złóż w pobliskiej kopalni „Staszic” zdecydowano się na likwidację starej zabudowy na rzecz socjalistycznych bloków „z wielkiej płyty”. Dzięki decyzjom konserwatora zabytków w latach 80 udało się jednak uratować ponad 30% starej zabudowy osiedla. Obecnie w budynku dawnej „Karczmy Śląskiej” przy ulicy Plac pod Lipami 1 znajdują się oddział Miejskiego Domu Kultury „Szopienice-Giszowiec”, a obok w budynku dawnej stajni swoją siedzibę znalazła „Izba Śląska” zwana Gawlikówką od nazwiska śląskiego malarza prymitywisty Ewalda Gawlika, który umieścił w jej wnętrzach swoją pracownię. Zarówno Giszowiec jak i Nikiszowiec w 2006 roku zostały wpisane na listę obiektów Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego-szlak, który powstał w 2006 i jest obecnie markowym produktem turystycznym regionu, a przede wszystkim najbardziej interesującym linearnym systemem penetracji turystycznej w zakresie turystyki industrialnej w Polsce. Trasa dzięki dużemu zainteresowaniu ze strony turystów szybko zyskała rangę krajową. Pomimo, że dzięki wysokiej wartości historycznej oba osiedla stanowią wizytówkę szlaku, ich zagospodarowanie turystyczne jest nadal dość niskie. Oprócz punktu informacji turystycznej na Nikiszowca brakuje w tym miejscu szerokiej oferty gastronomicznej. Konieczne jest stworzenie lokali gastronomicznych z kuchnią regionalną oraz ciekawa oferta kulturową opierającą się na śląskich tradycjach. Żadne z zabudowań Nikiszowca nie jest przystosowane do pełnienia funkcji turystycznych, ponieważ w dalszym ciągu są to budynki mieszkalne. Ciekawą propozycją wydaje się przystosowanie kilku mieszkań na „Izbę Górnika” gdzie odtworzono by wygląd mieszkań z początków istnienia osiedla. Ekspozycja izby mogłaby się składać z autentycznych elementów wystroju mieszkań z czasów dwudziestolecia wojennego, zawierać jakąś formę pokazu codziennych i świątecznych zwyczajów dawnej ludności, sposobów spędzania wolnego czasu oraz mieścić prezentację multimedialną ze starymi fotografiami dzielnicy i wnętrza mieszkań. Należałoby również wprowadzić do oferty takiej placówki kilka mikroeventów, dzięki którym turyści mogliby poznać klimat życia codziennego w początkach ubiegłego wieku. Na stronie internetowej SZT oraz oficjalnej stronie Katowic zostało wyznaczone kilka wirtualnych tras turystycznych z mapą oraz mini-przewodnikiem poprzez różne zakątki obu osiedli. Ich przebieg jest interesujący, dlatego też konieczna wydaje się rozbudowa infrastruktury turystycznej w postaci tablic informacyjnych przy danych obiektach oraz ich oznakowaniu tras własnym logo. Proponowana nazwa dla trasy prowadzącej przez Giszowiec to „Szlak Domków Górniczych” nawiązuje ona do funkcji, jaką osiedle pełniło w przeszłości. System tras prowadzących przez Nikiszowiec mógłby pod wspólną marką „Szlaku Czerwonych Okiennic”, co wiąże się z charakterystycznym elementem zabudowy nikiszowieckich „familoków”.

Kolejną ważną trasą turystyczną biegnącą przez obszar Katowic jest Szlak Architektury Drewnianej Województwa Śląskiego, a obiektem reprezentującym system na terenie miasta jest drewniany, jednonawowy kościół pw. św. Michała Archanioła, datowany na 1510 rok. Jest to jedyny drewniany obiekt sakralny w obszarze mikroregionu, dlatego też stanowi on jeden z głównych walorów sakralnych miasta. Miasto opracowuje obecnie własną materialną trasę turystyczną pt. „Szlak Moderny” wiodącą przez 16 obiektów, będących przykładem architektury modernistycznej z okresu dwudziestolecia międzywojennego. Główną atrakcją turystyczną Szlaku jest Gmach Sejmu Śląskiego. Większość obiektów to budynki użyteczności publicznej oraz domy mieszkalne. Planowane zakończenie budowy trasy ma mieć miejsce w 2013 roku. Ze względu na burzliwą historię miasta w XX wieku autor opracowania proponuje utworzenie dwóch tras turystycznych o tematyce nawiązującej do ważnych w dziejach regionu i kraju wydarzeń historycznych: „Trasy Walki o Prawo i

Wolność” (w Kopalni Wujek), i „Trasy Autonomii Górnego Śląska 1922-39” (Gmach Sejmu Śląskiego).

Turystyka muzealna

W obszarze miasta znajduje się kilka placówek muzealnych o randze krajowej i regionalnej. Najbardziej znaną z nich jest Muzeum Śląskie, gdzie znajduje się unikatowa kolekcja malarstwa polskiego z lat 1800-1945. Można tam zobaczyć m.in. obrazy autorstwa Jana Matejki, Józefa Chełmońskiego oraz Olgi Boznańskiej. Do dziś w muzeum zgromadzono ponad 109 tys. eksponatów z różnych dziedzin sztuki, a także archeologii, etnografii, historii i fotografii oraz plastyki nieprofesjonalnej. Placówka została powołana w 1929 roku, ale ze względu na grabieże znacznej części kolekcji w czasie II wojny światowej, jej restytucja miała miejsce dopiero w 1984 roku. Obecnie powstaje nowoczesna siedziba placówki, której otwarcie planowane jest na rok 2013. Zgodnie z tym planem, muzeum zmieni swój adres na znajdujący się w centrum miasta poprzemysłowy teren dawnej Kopalni Węgla Kamiennego „Katowice”. Nowe Muzeum Śląskie będzie pierwszym obiektem wyznaczającym w Katowicach tzw. oś kultury, w ramach której oprócz nowego gmachu Muzeum powstaną również Międzynarodowe Centrum Kongresowe oraz siedziba Narodowej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia w Katowicach. Kolekcje Muzeum Śląskiego zyskają oryginalną i nowatorską oprawę – na poprzemysłowych terenach powstanie nowy główny gmach, a zabytkowe obiekty pokopalniane pochodzące z przełomu XIX i XX wieku zostaną zaadaptowane na powierzchnie wystawiennicze, restaurację oraz wieżę widokową.

W 1991 roku utworzono Oddział Muzeum Śląskiego - Centrum Scenografii Polskiej (Katowice, pl. Sejmu Śląskiego 2), nie mające odpowiednika w muzealnictwie polskim, które w swoich zbiorach posiada projekty dekoracji oraz kostiumów teatralnych, makiety, rekwizyty, lalki, a także kostiumy z najgłośniejszych inscenizacji ostatniego pięćdziesięciolecia.

Przykładem przystosowania obiektów poprzemysłowych na placówkę wystawienniczą jest znajdująca się na terenie byłego szybu kopalnianego KWK „Wieczorek” prywatna galeria sztuki, będąca jednym z obiektów położonych na Szlaku Zabytków Techniki. Jej celem jest promowanie młodych artystów malarzy, grafików, rzeźbiarzy oraz performerów.

Unikatową w skali kraju placówką muzealną jest również Muzeum Najmniejszych Książek Zygmunta Szkocnego, gdzie zgromadzono zbiory wybitnych dzieł polskiej literatury w wersji miniaturowej. Zgromadzono w nim 87 egzemplarzy książek: najmniejszy z nich „Alfabet Łaciński” trafił do księgo rekordów Guinnessa jako najmniejsza książka świata. Kolekcja udostępniona jest w prywatnym mieszkaniu autora, gdzie żył i tworzył. Atrakcją muzealną od której warto zacząć turystyczny pobyt w Katowicach jest Muzeum Historii Katowic, gdzie we wnętrzu mieszkawej kamienicy możemy zobaczyć wystawę ukazującą ponad 700 letnią historię tego terenu. Na wystawie znajdują się eksponaty wyjątkowe oraz takie, które są typowe dla historii miasta. Opowiadają one o wiejskich początkach, przeobrażeniach krajobrazu kulturowego mikroregionu związanych XIX wieczną industrializacją, powstaniach śląskich i plebiscycie oraz o Katowicach będących stolicą autonomicznego województwa śląskiego, po II wojnie światowej zaś – stolicą Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego, a obecnie głównym punktem odniesienia mieszkańców Górnego Śląska. Godnym polecenia jest Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego- placówka, gdzie prowadzone są interdyscyplinarne badania ukazujące wieloaspektowo dzieje Górnego Śląska. Dla grupy zainteresowanej historią cyfryzacji, w unikatowym na skalę kraju Muzeum Nośników Danych znajduje się ekspozycja licząca obecnie ponad 100 twardych dysków i innych nośników pamięci, m.in. pamięć ferrytową z 1970 r., która spełniała zadania dzisiejszych pamięci RAM. Większość z powyższych placówek posiada własne strony internetowe oraz materiały promocyjne. Największym problemem katowickich muzeów wydaje się jednak brak nowoczesnych form prezentacji zbiorów oraz atrakcyjnych dla turysty metod interpretacji

ekspozycji muzealnych. Ta sytuacja od przyszłego roku zmieni się w Muzeum Śląskim jednakże reszta placówek powinna starać się pozyskać się fundusze na unowocześnienie swych siedzib oraz wprowadzenia do oferty mikroeventów (jak np. multimedialny konkurs wiedzy o mieście i regionie dla uczniów gimnazjum oraz szkół ponadgimnazjalnych organizowany po wykładzie przewodnika, krótkie inscenizacje lub projekcje historyczne, dotyczące najważniejszych wydarzeń z dziejów). Na wzrost frekwencji w placówkach mogłoby wpłynąć opracowanie programu rabatowego w skali regionu, „Śląskiej Karty Turystycznej”, co przyczyniłoby się do wzrostu dochodów poszczególnych atrakcji muzealnych miasta.

Turystyka literacko-filmowa

Nikiszowiec oraz Giszowiec stały się inspiracją do tworzenia dzieł literackich i filmowych. Pierwsze osiedle służyło jako plener dla pięciu filmów fabularnych w reżyserii Kazimierza Kutza i Janusza Kidawy. Kutz zrealizował na Nikiszowcu dwie części. tzw. tryptyku śląskiego, składającego się z trzech filmów ukazujących ludność Śląska w trudnych momentach dziejów regionu. Pierwszym zrealizowanym filmem cyklu była „Sól Ziemi Czarnej” z 1969 roku, której czas akcji przypadł na II powstanie śląskie. Kolejnym filmem ukazującym krajobraz Śląska z hałdami i familokami w tle był zrealizowany w 1971 r. film fabularny „Perła w Koronie” opowiadający dramatyczną historię rodziny górniczej w czasach wielkiego światowego kryzysu lat 30-tych XX wieku. Fabułą ukazująca dzieje Nikiszowca w czasie dwudziestolecia międzywojennego jest „Grzeszny żywot Franciszka Buły” Janusza Kidawy, opowiadający o problemach górników, podziale granicy śląsko-niemieckiej oraz obyczajowości tutejszych mieszkańców. Likwidacja starej zabudowy Giszowca stała się inspiracją dla filmu „Paciorki Jednego Różańca” w reżyserii Kutza. Fabuła opowiada o emerytowanym górniku, który buntuje się przeciwko wysiedleniu do nowopowstałych bloków „z wielkiej płyty” oraz wyburzeniu domu, w którym mieszkał razem ze swoją wielopokoleniową rodziną od urodzenia. Wszystkie części tryptyku śląskiego cieszyły się ogromną popularnością w czasach „gierkowskiej epoki”. W filmach występowali popularni polscy aktorzy m.in. Franciszek Pieczka, Ewa Wiśniewska oraz Andrzej Grabarczyk. Ustawienie tablic informacyjnych z fotosami akcji dziejącej się w filmach oraz informacjami na temat kulis realizacji produkcji filmowych, a także możliwość obejrzenia projekcji filmowych w którymś z obiektów na terenie osiedli mogłoby przyczynić się do wzrostu atrakcyjności tych markowych produktów turystycznych Katowic, a także stanowić ciekawy element dodatkowej oferty turystycznej miasta. Największym dziełem literackim, którego miejscem akcji, są również wyżej wymienione osiedla robotnicze jest „Czarny Ogród” wybitnej polskiej dziennikarki Małgorzaty Szejnert. Opowiada ona historię kilku rodów zamieszkujących te tereny w okresie XX wieku. Dzieło zostało nagrodzone kilkoma ważnymi nagrodami literackimi m.in. Nike (2008) oraz Nagrodą Literacką Angelus (2008)

4.2. Turystyka edukacyjna

Podróże studyjne i seminaryjne

Katowice, jako stolica Górnego Śląska oraz przykład miasta, którego gwałtowny rozwój przypadł na okres światowej rewolucji przemysłowej, mogą być ważnym punktem na trasie krajowych podróży studyjnych. Dla turystów zainteresowanych historią okresu XIX i XX wieku to miasto jest ważnym ogniwem podróży studyjnych, eksponującym takie przykładowe tematy jak „industrializacja terenów Polski w XIX wieku” lub „rozwój polskiego przemysłu w czasach rządów Edwarda Gierka”. Z kolei dla znawców i miłośników architektury mikroregion będzie destynacją w czasie podróży studyjnej na temat „modernizm i funkcjonalizm w Polsce” czemu posłużą obiekty należące do Szlaku Moderny. Katowice są pierwszym polskim miastem gdzie budowano wieżowce, co miało miejsce w dwudziestoleciu

międzywojennym, dzięki czemu miasto zwane było „Polskim Chicago”. Uczestnicy akademickich podróży seminaryjnych mogą odwiedzać miasto w czasie wyjazdów terenowych dotyczących badań nad „stereotypowym krajobrazem Górnego Śląska”, „problemem bezrobocia i innych zjawisk patologicznych w regionach przemysłowych” (socjologia), a dla geologów katowickie kopalnie będą inspiracją do badań złóż węgla kamiennego na Górnym Śląsku.

Podróże językowe

Teren Katowic do tej pory zamieszkuje duża grupa rdzennej ludności, posługującej się charakterystycznym dla mieszkańców Górnego Śląska dialektem śląskim, znanym z wielu polskich filmów oraz seriali. Stanowi on istotny element niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu, dlatego też ciekawym elementem komplementarnej oferty turystycznej byłaby możliwość zamówienia przewodnika po mieście, posługującego się dialektem, co uatrakcyjniłoby wykład w czasie oprowadzania grup wycieczkowych. Do innych składników oferty można byłoby włączyć warsztaty „gwary śląskiej” w formie lekcji na terenie Śląskiego Centrum Dziedzictwa Kulturowego, a także Szkołę „Gwary Śląskiej” dla zainteresowanych biegłym posługiwaniem się dialektem. Obecnie w regionie nie ma instytucji, posiadającej w ofercie podobne kursy, jednak dzięki powstaniu takiej placówki miasto stałoby się interesującą destynacją podróży językowych dla turystów z regionu i reszty kraju.

4.3. Powszechna turystyka kulturowa

Turystyka eventowa kultury popularnej

W Hali widowiskowo-sportowej „Spodek” co roku odbywa się kilka prestiżowych wydarzeń muzycznych i sportowych. Do pierwszej grupy należy zaliczyć najstarszy w Polsce i jeden z największych na świecie festiwal muzyki bluesowej „Rawa Blues” organizowany od 1981 roku. Do tej pory podczas kilkunastu edycji imprezy na scenie pojawiło się szereg wybitnych muzyków z kraju i zagranicy m.in. Ryszard Riedel z zespołem Dżem, Ireneusz Dudek, Tadeusz Nalepa oraz Jody Williams. Impreza organizowana jest w październiku.

Rzesze fanów muzyki elektronicznej co roku w listopadzie pojawiają się na festiwalu „Mayday” będącego jedną z największych światowych imprez tego typu. Event organizowany od 1991 roku przyciąga Dj-ów z całej Europy. Impreza trwa nieprzerwanie przez 36 godzin. Ważną imprezą o randze krajowej jest OFF Festiwal organizowany w „Spodku” od 2010 roku: pojawiał się tu szereg wykonawców polskiej sceny alternatywnej m.in. zespół Hey, Pogodno, Maria Peszek oraz Kapela ze wsi Warszawa. Jego organizatorem jest Artur Rojek-wokalista zespołu Myslovitz.. Event organizowany jest co roku w sierpniu. Miłośników kina corocznie przyciąga Festiwal Filmów Kultowych: podczas 10 dni imprezy odbywa się projekcja filmów prezentujących dorobek światowych indywidualistów kina, m.in. Lyncha, Almodovara, Stone’a oraz Tarantino. Historia imprezy sięga roku 1998 w tym czasie w imprezach festiwalowych udział ponad 25 tysięcy uczestników. W klubach muzycznych na terenie miasta odbywa się również szereg eventów o znaczeniu regionalnym, są to m.in. Festiwal Gitary Elektrycznej oraz Festiwal Producentów Filmowych „REGIOFUN”.

Turystyka historyczna, ”żywej historii”, tanatoturystyka

W mikroregionie znajdują się kilka ważnych miejsc historycznych zarówno w skali kraju jak i regionu, a na tutejszych cmentarzach pochowanych jest kilkanaście znanych polskich osobistości. Najważniejszym z takich miejsc jest Kopalnia ”Wujek” gdzie 16.12.1981 roku w czasie protestu przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego dokonano masakry, w wyniku której zginęło 9 górników, a kilkunastu zostało rannych. Akcję prowadziły oddziały ZOMO, jednak uczestniczyły w niej także czołgi. Była to jedna z najbrutalniejszych akcji

skierowanych przeciw ruchowi oporu w okresie PRL. W 1991 roku na pamiątkę wydarzeń grudniowych w 1991 roku wybudowano pomnik. W 2008 roku utworzono z kolei Muzeum - Izbę Pamięci Kopalni Wujek m.in. z inscenizacją starcia górnika z funkcjonariuszem ZOMO, makietą (dioramą) kopalni odzwierciedlającą wydarzenia z 16 grudnia oraz dokumentalnym filmem Agnieszki Świdzińskiej.

Kolejnym ważnym miejscem historycznym jest Wieża Spadochronowa, znajdująca się w parku im. Tadeusza Kościuszki, gdzie 4 września 1939 roku w trakcie walk o obronę Katowic w bestialski zginęli lub zostali zamordowani polscy harcerze. Obecna wieża została wybudowana w latach 50 i jest jedyną konstrukcją tego typu w Polsce. Co roku na pamiątkę wydarzeń wrześniowych odgrywana jest inscenizacja historyczna wrześniowych wydarzeń. Istotnym celem z punktu widzenia historii administracji polskiej jest Siedziba Sejmu Śląskiego-historyczna siedziba jedyne w Polsce autonomicznego parlamentu, funkcjonującego w latach 1922-39. Katowice są także miejscem pochówku ważnych osobistości w skali kraju i regionu, m.in. Wojciecha Korfatego-przywódcy III powstania śląskiego, a następnie wicepremiera w gabinecie Wincentego Witosa, Henryka Mikołaja Góreckiego - wybitnego kompozytora muzyki poważnej oraz aktora Zbigniewa Cybulskiego (cmentarz na ulicy Francuskiej). W katowickich nekropoliach znajdują się zbiorowe mogiły ofiar Powstań Śląskich oraz obydwu wojen światowych. Miasto było miejscem zamieszkania kilku wybitnych postaci: noblistki Marii Göppert-Mayer (ul. Młyńska 5), alpinisty Jerzego Kukuczki (ul. Markiefki) oraz aktorki Aleksandry Śląskiej (ul. Kościuszki). Kopalnia Wujek została wpisana do ewidencji miejsc pamięci województwa śląskiego, a na domach nieżyjących już wybitnych katowiczian można znaleźć tablice pamiątkowe z informacją o zamieszkiwaniu przez nich danego budynku mieszkalnego. Coroczne inscenizacje wydarzeń grudniowych na autentycznym miejscu mogłyby przybliżyć młodszemu pokoleniu dramat stanu wojennego, a przy odpowiedniej promocji stać się jednym z ważniejszych produktów turystycznych miasta.

Turystyka religijna i pielgrzymkowa

W mieście ze względu na jego „młody” wiek nie ma historycznych katedr i sanktuariów, ale na krajobraz miejskich obiektów sakralnych składa się m.in. kilka architektonicznie unikatowych świątyń. Na terenie Katowic znajduje się największa w Polsce monumentalna Archikatedra Chrystusa Króla, zbudowana w latach 1927-55. Jej wysokość wynosi 60 metrów, a wymiary kształtują się w proporcjach 110 x 50 metrów. 20 czerwca 1983 roku miejsce to odwiedził papież Jan Paweł II. W kryptach kościoła pochowani są 3 biskupi śląscy Arkadiusz Lisiecki, Stanisław Adamski oraz Herbert Bednorz. Przy ulicy Warszawskiej znajduje się z kolei zabytkowy kościół ewangelicki pw. Zmartwychwstania Pańskiego z 1858 roku, zbudowany w stylu neoromańskim. Kościół Garnizonowy pw. Kazimierza Królewicza z 1933 roku jest pierwszą polską świątynią wzniesioną w stylu funkcjonalizmu. Wewnątrz znajduje się oryginalne wyposażenie w stylu art deco: kamienny ołtarz główny i boczne, balustrada, chrzcielnica, rzeźby konfesjonały, ławki, lampy witraże. W Katowicach-Panewnikach znajduje się imponująca neogotycka bazylika Franciszkanów z zespołem klasztornym, wzniesione na początku XX wieku, gdzie co roku wystawiana jest największa w Europie szopka ołtarzowa. W kompleksie klasztornym znajdziemy także modernistyczną kalwarię oraz muzeum misyjne, mające w swej kolekcji eksponaty pochodzące z podróży misyjnych tutejszych zakonników. Miejsce to objęte jest początków XX wieku kultem maryjnym. Katowice są także siedzibą metropolii katowickiej, a także Muzeum Archidiecezjalnego gdzie znajduje się unikatowa wystawa śląskiej sztuki sakralnej z okresu od średniowiecza do czasów współczesnych.

Turystyka obiektów poprzemysłowych i technicznych

Katowice, jako miasto przemysłowe, posiada wielki potencjał dla rozwoju turystyki industrialnej. Na jego terenie znajduje się kilkanaście nieczynnych obiektów przemysłowych, wymagających ponownego zagospodarowania. Udostępnione dla ruchu turystycznego obiekty przemysłowe na terenie miasta przeznaczone są na instytucje muzealne oraz galerie sztuki. W szybie kopalnianym dawnej kopalni „Wieczorek” znajduje się galeria „Szyb Wilson”, a w 2013 roku kompleks dawnej kopalni węgla kamiennego „Katowice” zostanie siedzibą Muzeum Śląskiego. Jest to ciekawa i konkurencyjna oferta dla innych miast śląskich, ponieważ miasto ma swój pomysł na zagospodarowanie pokopalnianych kompleksów. Na terenie miasta znajduje się jeszcze kilkanaście niezagospodarowanych budynków poprzemysłowych: m.in. teren dawnej kopalni „Gottwald” z szybem „Kleofas” – zakład został zbudowany w 1840 roku i jest najstarszą kopalnią na terenie miasta, kompleks huty Baildon wybudowanej przez ojca współczesnego hutnictwa Johna Baildona, gdzie ochroną konserwatorską objęto m.in. budynek dyrekcji oraz zabytkową halę dawnej obróbki ciężkiej. Miejsce to mogłoby zostać zaadaptowane na unikatowe w skali kraju Muzeum Historii Hutnictwa. W Szopienicach znajduje się zabytkowy budynek dawnego browaru Mokrskich założonego w 1880 roku. Obecnie stanowi on siedzibę 74 firm.

Turystyka kulinarna

Teren Górnego Śląska bogaty jest w ogromną ilość produktów regionalnych i tradycyjnych. Do markowych kulinarnych specjałów regionu zaliczyć należy rolady wołowe, kluski śląskie oraz zupę „wodzionkę”. Powyższe potrawy stanowią również jeden z ważniejszych elementów w karcie dań kuchni polskiej, dostępny w większości restauracji z polską tradycyjną kuchnią, jednak tylko w ofercie gastronomicznej śląskich restauracji są one przygotowywane według oryginalnych tradycyjnych receptur. W Katowicach znajduje się kilkanaście obiektów gastronomicznych oferujących w menu tradycyjną kuchnię śląską. Problemem jest natomiast niedostateczna lokalni ze śląską ofertą kulturową w postaci tradycyjnych piwnych biesiad oraz z wystrojem nawiązującym do tradycji regionu. Do wizytówek miejskiej gastronomii zaliczyć należy Dworek pod Lipami na Giszowcu znajdujący się w budynku dawnej „Karczmy Śląskiej” - w menu lokalu można znaleźć kilkanaście potraw które podawane są na zastawie ozdobionej wizerunkiem zabytkowej zabudowy osiedla. Jej elementy nawiązują swym kształtem do czasów przedwojennych, a nazwy poszczególnych dań napisane są także w gwarze śląskiej, dzięki czemu goście mogą poczuć autentyczny przedwojenny klimat tego miejsca. Na terenie Nikiszowca w maju odbywa się impreza kulinarna zwana „Święto Krupnioka” mająca charakter rodzinnego festynu, którego głównymi atrakcjami są pokazy kulinarne mistrzów kuchni oraz możliwość degustacji krupnioka - specjału znajdującego się na liście certyfikowanych produktów tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Regionalna turystyka kulturowa

Kilka z wyżej wymienionych obiektów znajdujących się na terenie Katowic mogłyby stać się elementami multitematycznego szlaku kulturowego, eksponującego bogatą w wydarzenia historię oraz kulturową różnorodność Śląska. Z pewnością w przestrzeni takiego szlaku powinny się znaleźć: Klasztor Franciszkanów w Panewnikach jako ważny obiekt pielgrzymkowy, Muzeum Śląskie jako instytucja posiadająca liczne eksponaty związane z historią regionu, Muzeum Archidiecezjalne ze względu na unikatową kolekcję sztuki religijnej z regionu, a także Katedra Chrystusa Króla, będąca unikatowym elementem śląskiej architektury sakralnej. Wykonanie specjalnego folderu promocyjnego i stworzenie materialnego szlaku turystycznego prowadzącego przez trzy śląskie województwa pomogłoby w lepszej promocji samych walorów, a także obiektów, w których się znajdują. Wpłynęłoby

to również na tworzenie większą motywację do tworzenia ofert turystycznych skierowanych dla turystów zagranicznych chcących poznać bogactwo kulturowe historycznego Śląska.